

*MINÄ TIEDÄN NIINKU OMAT TASKUNI TUON JÄRVEN –
PAREMMIN KUIN OMAT TASKUNI:*

paikan kokemuksia ja tekstiilitaidetta Pohjois-Suomen järvistä

KIRSI ESKELINEN

Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunta

Työn nimi: *Minä tiedän niinku omat taskuni tuon järven – paremmin kuin omat taskuni*: paikan kokemuksia ja tekstiilitaidetta Pohjois-Suomen järvistä

Tekijä: Kirsi Eskelinen

Koulutusohjelma: Muoti ja tekstiilisuunnittelu

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 46

Vuosi: 2025

TIIVISTELMÄ

Pro gradu -tutkielmani käsittelee paikan merkityksiä ja sitä, miten tekstiilitaide voi niitä visualisoida. Haastattelin kolme ihmistä: yhtä Inarista, yhtä Kilpisjärveltä ja yhtä Lokan tekojärven alta muuttanutta, ja toteutin heidän paikan merkitystensä pohjalta kolme tekstiilitaideteosta, joiden tekniikkana olivat käsin tuftaus ja luonnonvärjäys. Tutkimukseni on laadullinen, ja menetelmänä on narratiivinen tutkimus, jonka teoreettisena viitekehyksenä toimii ympäristöantropologia. Aineiston teemoittelussa keskeisiksi paikan merkityksiksi nousivat syvä paikkaan juurtuminen, luonnon ihailu ja menetetty koti, suru ja etääntyminen. Tekstiiliteosten topografinen, karttoihin perustuva visuaalisuus, villan käyttö materiaalina ja tarinoissa ilmenneet värit välittävät paikan merkityksiä uudella tavalla tekstiilitaitteen kentällä. Teosten kiertäessä näyttelyissä katsojien muistoista ja paikan merkityksistä syntyi uusia tulkintoja. Tämä osoittaa, että tällainen tekstiilitaide voi syventää, vahvistaa ja tuo näkyväksi paikan merkityksiä. Tulevaisuudessa tutkimusta voisi hyödyntää yhteisöllisissä tekstiilitaideprojekteissa.

Avainsanat: paikan merkitys, pohjoiset järvet, tekstiilitaide, ympäristöantropologia, tuftaus, luonnonvärjäys, narratiivinen tutkimus

The same place at the same moment will be experienced differently by different people; the same place, at different moments, will be experienced differently by the same person; the same person may even, at a given moment, hold conflicting feelings about a place.

(B. Bender, 2000, s. 303)

SISÄLLYS

1 Johdanto	6
1.1 Tutkimuksen tausta	6
1.2 Tavoitteet, rajaus ja tutkimuskysymykset	10
1.3 Menetelmät	12
1.4 Aineisto	15
2 Teoriatausta ja käsitteet	17
2.1 Ympäristöantropologia	17
2.2 Paikkaan liittyvät käsitteet	18
3 Järvet ja tarinat	21
3.1 Kolmen järven esittely	21
3.2 Kolmen tarinan esittely	21
3.2.1 Tarina Inarijärvestä	22
3.2.2 Tarina Kilpisjärvestä	22
3.2.3 Tarina Lokan tekojärvestä	22
4 Kotijärviin liitetyt merkitykset	23
4.1 Haastateltava 1 merkitykset Inarijärvestä	23
4.2 Haastateltava 2 merkitykset Kilpisjärvestä	25
4.2 Haastateltava 3 merkitykset Lokan tekojärvestä	27
5 Tekstiilitaide visualisoi paikan merkityksiä	
– luova prosessi suodattaa tarinat	31
6.1 Inarijärvi-tekstiiliteos	32
6.2 Kilpisjärvi-tekstiiliteos	34
6.3 Lokan tekojärvi -tekstiiliteos	36
7 Päättäntö	38

LÄHTEET

1 Johdanto

1.1 Tutkimukseni tausta

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkin paikan kokemuksia ja merkityksiä haastatteluiden avulla kolmesta Pohjois-Suomen järvestä: Lokan tekojärvestä, Inarijärvestä ja Kilpisjärvestä. Haastatteluiden pohjalta suunnittelin ja toteutin kolme tekstiilitaideteosta. Nämä kolme pohjoisen järveä ovat olleet myös itselleni merkityksellisiä monella tapaa, mistä kerron seuraavissa tarinoissa.



Kuva 1. Lokan tekojärvi Pyhä-Nattasen laelta kuvattuna.

Kuva: Kirsi Eskelinen 2020.

On ensimmäisen opiskeluvuoteni syksy Pohjois-Suomessa vuonna 2020, ja katselen Pyhä-Nattasen huipulta avautuvaa maisemaa. Alhaalla kaukaisuudessa siintää Lokan tekojärvi. Koen, että järvi ei asetu maisemaan luonnollisesti, ja jonkinlainen alakulo maisemasta hiipii mieleeni. (Kirsi Eskelinen, päiväkirjamerkintä, 3.10.2020).

Ajatukseeni saattoi alitajuisesti vaikuttaa tietoni tekojärven syntyhistoriasta, ja poismuuttaneiden ihmisten kohtalot mietityttivät minua. Lokan tekojärvi rakennettiin Kemijoki Oy:n toimesta vuonna 1967 Euroopan suurimmalle aapasuolle ja paikallisten ihmisten elinkeinoalueille. Noin 400 ihmistä menetti kotinsa, viisi kylää jäi tekojärven aaltojen alle kokonaan tai osittain, ja paikalliset elinkeinot menetettiin (Pyhäjärvi, 2011, s. 3, 21; Teeriaho, 2011, s. 10, 36, 62). Pyhä-Nattasen laella paikkaan liittyvään kokemukseeni nivoutui hämmennystä maiseman luonnollisuudesta ja surumielisyyttä ihmiskohtaloista.



Kuva 2. Öinen Inarijärvi. Kuva: Kirsi Eskelinen 2021.

Tammikuisena yönä vuonna 2021 kävelen lumimyrskyssä Inarijärven jäällä. On kova pakkanen, ja tuuli vinkuu korvissani. Jäällä oleva lumi heijastaa hieman yöllistä valoa, jotta näen kulkea eteenpäin. Koen paikkaan liittyvää mystiikkaa ja jännitystä lumimyrskyn piiskatessa

kasvojani. Tieto jään alla olevista syvistä vesistä kutkuttaa aistejani. (Kirsi Eskelinen, päiväkirjamerkintä, 23.1.2021).

Myöhemmin mietin, miten paljon yölliseen mystiikan kokemukseeni vaikutti mielikuvissani oleva arvoituksellisuus Inarijärvestä. Paikan kokemus oli itselläni voimakas, ja vuorokauden aika vahvisti tunnetta. Tieto järven suuresta koosta ja syvistä vesistä sai aikaan lisäjännityksen, jolloin kaikkien mielikuvieni ja senhetkisen kokemukseni nivoutuessa yhteen paikan kokemuksesta tuli voimakas ja jännittävä.



Kuva 3. Kilpisjärvi ja Saana. Kuva: Kirsi Eskelinen 2021.

Kiertelen Kilpisjärven kylällä vuoden 2021 lokakuulla. Kiipeilen Saanan rinteillä ja kävelen Kilpisjärven rannoilla. On syystalven kirpeä pakkassää ja ensilumi on satanut joitakin viikkoja sitten. Kanssakulkijoina on vain muutamia ihmisiä, koska ruskasesonki on ohi ja majoitusliikkeet ovat sulkeneet ovensa. Suomen ja Ruotsin suurtunturit näkyvät maisemassa Norjan vuorenhuippujen kanssa antaen esimakua Skandien alkulähteestä. Kilpisjärvi näyttää kuulaalta heijastellen sinisen taivaan

sävyjä ja Saanan muotoa. Samalla näen kaukasiin lumipeitteisiin vuorenhuippuihin, ja maiseman kauneus rauhoittaa mieltäni sekä laskee sykettäni. Kiireisen opiskeluelämän vaatimukset katoavat, ja koen rauhaa, onnellisuutta ja tasapainoa ympärilläni olevan maiseman kanssa. (Kirsi Eskelinen, päiväkirjamerkintä, 19.10.2021).

Edellä kuvatut paikan kokemukset jäivät vahvasti mieleeni. Koin voimakkaita tunne-elämyksiä ja merkityksellisiä hetkiä liittyen järvinäkymien kauneuteen, mystisyyteen tai paikallisten ihmisten kohtaloihin. Pro gradu -tutkielman aihetta miettiessäni mieleeni nousi kokemukseni Lokan tekoaltaan, Inarijärven ja Kilpisjärven rannoilla. Jos minä koin tietynlaisia tunteita tai kokemuksia näiden pohjoisten järvien äärellä, niin millaisia ovat paikallisten ihmisten suhteet kotijärviinsä. Miten kotijärvi vaikuttaa paikallisiin ihmisiin? Mitä elämyksiä tai kokemuksia järvi arjessa antaa ihmisille, jotka sen päivittäin näkevät? Millaisen muistijäljen kotijärvi ihmiselle tekee? Miksi kotijärvi luo ihmiselle merkityksiä? Miten tekstiilitaide voisi visualisoida ihmisen paikan kokemusta?

Koen, että kotipaikan maisemat ovat jokaiselle ihmiselle eri tavoin merkityksellisiä, ja tekstiilitaide voisi olla yksi keino vahvistaa, syventää ja tuoda esiin uusia merkityksiä paikan kokemuksissa. Tutkielmani asemoituu tekstiilitaiteen tutkimuksen lisäksi antropologiselle tutkimuskentälle, koska opiskelen tekstiilitaiteen ohella kulttuuriantropologiaa Oulun yliopistossa. Ihmisen paikan kokemuksen, tekstiilitaiteen ja ympäristöantropologian yhdistäminen tutkimuksessani luo uuden näkökulman tieteiden väliselle tutkimuskentälle.

1.2 Tavoitteet, rajausta ja tutkimuskysymykset

Tutkielmani tavoitteena oli selvittää paikallisen ihmisen ja pohjoisten järvien Lokan tekojärven, Inarijärven ja Kilpisjärven välisiä merkityksiä ja paikan kokemuksia kolmen haastattelun avulla. Tutkielmani taiteellinen osio muodostuu kolmesta haastatteluun pohjautuvasta tekstiilitaideteoksesta, joiden tekniikka on käsin tuftaus ja luonnonvärjäys. Tekstiiliteosten värit ja muodot suunnittelen haastatteluiden pohjalta.

Tutkielmani kuvaa kolmen erilaisen tarinan kautta järvien ja ihmisten välistä suhdetta sekä muistijälkeä, joka kotijärvi ihmiseen jättää ja miten tekstiilitaide voi visualisoida sen kaiken näkyväksi. Muistitieto on suullista tai kirjallista tietoa, joka perustuu kertojan omiin kokemuksiin (Korjonen-Kuusipuro, 2012, s. 42). Se on myös konstruktivistista eli tiettyä tilannetta varten tuotettua aineistoa. Muistot rakennetaan kerrottaessa yhä uudelleen ja uudelleen, jolloin voidaan keskustella muistitiedon totuusarvosta. (Fingerroos & Haanpää, 2006, s. 32–36; Makkonen, 2010a; Makkonen, 2010b; Rossi, 2012, s. 61; ks. Korjonen-Kuusipuro, 2012, s. 42–43.) Haastateltavieni kertomukset yhdistävät menneisyyden ja nykyisyyden luoden todellisuudesta tulkinnan, josta voi abstrahoida erilaisia kulttuurisia malleja (Korjonen-Kuusipuro, 2012, s. 43).

Haastateltava määrittelee, mitä hän haluaa kertoa ja minkä hän katsoo olennaiseksi tiedoksi. Lisäksi muistitietohaastattelujen tutkimuksessa on otettava huomioon se, etteivät haastattelukysymykset ole samoja kuin tutkimuskysymykset, eikä tutkija löydä tutkimustuloksia suoraan haastateltavien vastauksista. Tällöin tutkija esittää kysymyksiä tutkimusaineistolle, jotka liittyvät esimerkiksi haastattelijan ja haastateltavan positioihin sekä vuorovaikutukseen tai menneisyyden ja tutkimuksen hetkien välisiin suhteisiin. (Savolainen & Taavetti, 2022, s. 20–21.) Tutkielmani tavoitteet toteutuvat haastatteluista löytyvien

vastausten avulla, joiden aitouteen tutkijana olen sitoutunut. Haastateltavien kertomus on heidän todellisuuttaan, kuin kudelma menneestä ja nykyhetkestä, jossa tarinaa kerrotaan.

Tutkielmani rajaaminen kolmeen pohjoisen järveen oli luontevaa, koska olin itse kokenut niiden maisemissa merkityksellisiä hetkiä. Kyseisiä pohjoisen järviä ei ole myöskään tutkittu tekstiilitaiteen näkökulmasta paikan merkityksineen, jolloin on perusteltua kohdentaa tutkimus juuri näihin järviin.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia paikan merkityksiä haastateltavat tarinoissaan liittävät Inarijärveen, Kilpisjärveen ja Lokan tekojärveen?
2. Miten tekstiilitaiteessa voi tuoda esille paikkaan liittyviä merkityksiä?

1.3 Menetelmät

Haastattelin tutkimustani varten kolmea ihmistä iältään 40–78 vuotta, joista kahdessa haastattelussa oli mukana myös haastateltavien perheenjäseniä. Kaksi kanssatutkijaani asuvat Kilpisjärven ja Inarijärven rannoilla ja kolmas kanssatutkija on muuttanut pois Lokan tekojärven alta vuonna 1967. Haastateltavani löytyivät tuttavien välityksellä ja Facebookissa olleen etsintäilmoituksen kautta. Haastattelut pidin (28.10.2023) Inarin kirkonkylällä vuokraamassani mökissä, (29.10.2023) Rovaniemen seutukunnan alueella haastateltavan kotona ja Kilpisjärvellä (25.11.2023) haastateltavan kotona.

Tutkimusmenetelmäni on laadullinen tutkimus, joka perustuu tutkittavan ilmiön kuvaamiseen, ymmärtämiseen ja tulkinnan antamiseen (Kananen, 2017, s. 35). Menetelmän ominaispiirteisiin kuuluu sitoutuminen lähelle menevään tarkasteluun sekä siihen liittyvät subjektisuuden arvostaminen ja asianosaisten omien merkitysten korostaminen. Tuntomerkkejä ovat myös tutkijan paikan reflektointi ja monimutkaisuuden sietokyky. (Juhila, 2021a.)

Lähelle meneminen tarkoittaa pyrkimystä tavoittaa ihmisen aidot kokemukset esimerkiksi haastattelun muodossa (Juhila, 2021a), jolloin pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen (Kananen, 2017, s. 35). Subjektisuuden eli toimijuuden ja näkökulmaisuuksien arvostaminen laadullisessa tutkimuksessa ilmenee tutkittavien ihmisten – jotka koen itse kanssatutkijoina – näkeminen yksilöllisinä toimijoina, mutta myös tutkijan eli minun subjektisuuteni tunnistaminen ja hyväksyminen. Tutkijana minun on eriteltävä, miten toimintani kietoutuu tutkimusprosessiin ja millaisia merkityksiä siihen liitän. (Juhila, 2021a.)

Kanssatutkijoiden merkitysten arvostaminen liittyy olennaisesti subjektisuuden arvostamiseen keskittymällä heidän sisäisiin

kokemuksiinsa ja kuvata tutkittavaa asiaa heidän näkökulmastansa (Juhila, 2021a). Nämä ominaispiirteet ovat tutkimukseni keskiössä: haastatteluissa sitoudun tarkastelemaan kanssatutkijan paikan merkityksiä ja näkökulmaa arvostavasti, ja ilman ennakko-oletuksia. Haluan pohtia omaa rooliani tutkimuksessa: miten omat kokemukseni kolmen järven rannoilla vaikuttavat tutkimusprosessissa sekä myöhemmin tehdessäni tekstiiliteoksia. Omien paikan merkitysten pohtiminen – jopa kyseenalaistaminen – on tärkeä osa tutkimusprosessiani, koska omaan tietynlaisia kokemuksia pohjoisten järvien maisemissa. Ne ovat olleet voimakkaita ja merkityksellisiä hetkiä, mutta tutkijana jätän ne syrjään analysoimalla ja tarkastelemalla haastateltavien kokemuksia tieteellisen etiketin mukaisesti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2024).

Laadulliseen tutkimukseen liittyvä monimutkaisuuden sietokyky voi ilmetä siinä, etteivät tutkittavat asiat ole suoraviivaisesti esitettävissä tai analysoitavissa ja merkitykset saattavat olla monimutkaisia ja ristiriitaisia (Juhila, 2021a). Tutkimushaastatteluni kestivät 40 minuutista viiteen tuntiin, joka voi jo ajallisesti viitata monimerkitykselliseen tutkimusaineistoon. Lisäksi haastateltavat ovat kaikki erilaisia persoonia, jolloin samaan kysymykseen voi tulla hyvinkin erilaisia vastauksia. Tällöin saan tutkijana haasteen löytää ne tietyt merkitykset, jotka ovat tutkimukseni kultahippuja.

Aineistoni eli haastatteluiden alkuvaiheen käsittelyssä käytän työvälineenä teemoittelua, jolloin haen aineistostani paikan merkityksiin liittyviä olennaisia aiheita eli teemoja. Teemoittelussa haastatteluista nousee esiin tutkimukseni kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia, jotka johdattavat tutkimukseni seuraavaan osaan eli narratiiviseen tutkimukseen. (Eskola & Suoranta, 2008, s. 174–180; ks. Juhila, 2021b).

Tutkimukseni teoreettismetodologisena viitekehyksenä toimii narratiivinen eli tarinallinen tutkimus, jossa on pyrkimys tavoittaa ihmisen kokemuksen ajallinen ulottuvuus, sekä millä tavoin kertomisen todellisuuksia rakennetaan. Tarinoihin ja kertomiseen liittyy myös kaksiaikaisuus: tarina on tapahtunut menneessä ja kerronta tapahtuu tässä ja nyt. Tämän lopputuloksena syntyy kertomus, jossa korostuu sen aktiivisesti rakentunut ja muokkaantunut luonne. (Hyvärinen, 2021.)

Ihmisen identiteetti rakentuu kertomuksista, ja ne ovat tärkeä osa ihmisten välistä vuorovaikutusta. Kertomalla jaetaan kokemuksia ja tehdään niitä ymmärrettäväksi sekä synnytetään luottamusta, jotka johtavat ryhmien muodostumiseen. Kertomus vastaa lopultaan kysymykseen: kuka minä olen? Kertomuksiin liittyy myös kulttuurillisesti jaetut mallit, lajityypit ja perinteet. (Hyvärinen, 2006, ks. Korjonen-Kuusipuro, 2012, s. 42.) Kertomuksien ajallinen ulottuvuus tekee paikan merkityksien tutkimisesta monisäikeisen verkoston, jossa lomittuvat muistot, fyysinen paikka, sekä paikkoihin liittyvät ajan kuluessa muuttuvat merkitykset.

Aineistoni purkaminen alkoi litteroimalla tekemäni haastattelut, sekä niiden lukemisella kokonaiskuvan saamiseksi (Kielipankki, n.d.). Etsin myös aineistostani esiinnousseista teemoja ja paikan merkityksiä, joista kerron tulosluvussa 4 Kotijärviin liitetyt merkitykset (Juhila, 2021b). Narratiivisessa analysointiprosessissa tarkastelin tarinoiden sanomaa (Hyvärinen, 2021). Tutkin millaisiksi tarinoiksi ne muotoutuivat, ja millaisia vaiheita tarinoissa oli. Analyysin tuloksista kerron myös tulosluvussa 4. Kotijärviin liitetyt merkitykset.

1.4 Aineisto

Tutkimusaineistoni perustuu suulliseen lähteeseen: kolmeen haastatteluun. Antropologisessa tutkimuksessa on keskeistä tutkijan meneminen tutkittavien luo sekä kentän rajaaminen (Korjonen-Kuusipuro, 2012, s. 37). Kenttä voidaan jakaa fyysiseen, nykyhetkessä olevaan paikkaan tai tilaan, muisteltuun kenttään sekä tekstuaaliseen kenttään, joka muodostuu fyysisestä ja muistellusta osiosta (Korjonen-Kuusipuro, 2012, s. 37).

Fyysinen kenttä tutkimuksessani muodostuu Inarijärven, Kilpisjärven ja Lokan tekojärven nykyisistä olemassa olevista paikoista, jotka tulevat näkymään tekstiiliteoksissani. Muisteltu kenttä muodostuu kanssatutkijoiden kotipaikkakunnilla tekemistäni haastatteluista sekä näyttelyvieraiden kanssa käydyistä keskusteluista. Tekstuaalinen kenttä sisältää aineiston, analyysin ja kirjoittamisprosessin yhdistyen tutkimustekstiksi (Korjonen-Kuusipuro, 2012, s. 37), joka on tutkielmani kokonaisuudessaan.

Antropologian opiskelijana olen inspiroitunut erityisesti kulttuuriantropologi Kristiina Korjonen-Kuusipuron väitöskirjasta *Yhteinen Vuoksi. Ihmisen ja ympäristön kulttuurinen vuorovaikutus Vuoksen jokilaaksossa 1800-luvulta nykypäiviin* (2012). Korjonen-Kuusipuro tutkii väitöskirjassaan Vuoksen jokilaakson muutosta, niihin vaikuttaneita tekijöitä, veden muuttuvia merkityksiä ja Vuoksen paikkaa ihmisten elämässä (Korjonen-Kuusipuro, 2012, s. 5). Pohdin tutkielmassani samoja teemoja kuin Korjonen-Kuusipuro, kuten veteen liitettyjä merkityksiä ja vesistön paikkaa paikallisten elämässä.

Toinen tutkimukseeni vaikuttanut kulttuuriantropologi on brittiläinen Tim Ingold, jonka ympäristöantropologinen esseekokoelma *The perception of the Enviroment* (2000) kuvaa ihmisen suhdetta muihin elollisiin ja

maiseman ilmenemistä. Ingoldin tapa nähdä maiseman ja ihmisen välinen suhde on monipolvinen ja filosofinen, ja koen hänet uranuurtajana alallaan. Yhtäläisyyksiä löytyy myös tutkielmani maantieteelliseen sijaintiin. Pitkän uran tehnyt Ingold suoritti tohtoriopintojen kenttätönsä 1970-luvulla Sevettijärvellä kolttasaamelaisien parissa, ja myöhemmin jatkotutkimuksia Sallan kunnassa kuvaten kokemuksia pitkän aikavälin asukassiirroista sekä Sallassa että Sevettijärvellä. (Antropologi 2018.)

Kolmas innoittajani on FM, duodjin maisteri Maarit Magga, jonka väitöskirja *GÁKTI LUPAUKSENA. Duodjin moniaistinen visuaalisuus ja estetiikka kirkollisissa tiloissa* (2024) kuvaa duodjin eli saamelaisen käsityön moniaistista visualisuutta ja estetiikkaa kirkkotekstiilien ja saamelaisten juhlapukeutumisperinteen avulla. Maggan väitöstutkimuksessa on teoreettisen pohdinnan lisäksi taiteellinen produktio, ja siihen liittyvät näyttelyt (Magga, 2024, s. 6.), joista koen yhtäläisyyksiä omaan tutkimukseeni. Maggan väitöskirjassaan tekemä taiteellinen produktio inspiroi minua näkemään tekstiilitaiteen tutkimuksellisen merkityksen liittyen näyttelyihin ja itse taiteelliseen prosessiin.

2 Teoriatausta ja käsitteet

2.1 Ympäristöantropologia

Antropologisista suuntauksista ympäristöantropologia luo tutkimukselleni laajemman metodologisen näkökulman. Siinä tarkastellaan ihmisen ja ympäristön välisiä kokonaisvaltaisia vuorovaikutussuhteita, joissa nähdään symbolisia, käsitteellisiä ja kulttuurisia ilmiöitä (Kallinen, Nygren & Tammisto, 2012, s. 10; Nätyнки, 2024; Ahola, Gronow & Räisänen, 2016). Kulttuuriantropologian professori Timo Kaartinen määrittelee ympäristön subjektiivisena kategoriana, jossa fyysikaalinen todellisuus lomittuu siihen, mitä ihminen ympärillään tunnistaa ja pitää arvossa (Ahola, Gronow & Räisänen, 2016). Antropologinen holistinen tapa tarkastella maailmaa ja ilmiöitä luo kokonaisvaltaisen kuvan tutkittavasta aiheesta, jolloin siihen liittyvät vaikutukset ja merkitykset luovat laajemman kuvan tutkittavasta ilmiöstä.

Ympäristöantropologian varhaisena ilmiönä oli kulttuurin ja luonnon näkeminen vastakohtina, jolloin luonto nähtiin hallitsemattomana ja kulttuuri sitä hallitsevana elementtinä. Tämä alkuvaiheen dualistinen näkökulma on nykyään muuttunut luonnon ja kulttuurin kokonaisvaltaisemmaksi ja vuorovaikutukselliseksi näkökulmaksi 1990-luvulta lähtien. Keskeisiä tutkimuksen kohteita ovat olleet muun muassa ilmaston muuttuminen ja siitä aiheutuvat ongelmat, mutta tässä tutkielmassa keskityn antropologiseen *paikan* tutkimiseen, jossa pohdin sosiaalisten, kulttuuristen ja historiallisten prosessien materialisoitumista sekä ihmisten ympäristölleen antamia merkityksiä. (Bergholm, 2017; Orlove, 1980, s. 261; Hirsch & O'Hanlon, 1995.)

2.2 Paikkaan liittyvät käsitteet

Ihmisen paikkaan kohdistama kiintymyssuhde (engl. *place attachment*) on yksi tutkituimmista henkilöön ja ympäristöön liitetystä käsitteistä viime vuosina (Peng, Strijker & Wu 2020; Fornara, et al., 2021; Manzo & Devine-Wright, 2021; ks. Lema-Blanco, 2021). Paikka on ihmisen eletty ja koettu sijainti, johon voi liittää erilaisia tulkintoja ja merkityksiä (Gränö, 2013, s. 68). Ihmisen paikkoihin liittyvät kokemukset ovat sidoksissa sijaintiin, mutta myös tiettyyn aikaan, jolloin kokemukset ovat tapahtuneet. Maantieteilijä Nigel Trifftin mukaan ihmisen suhde paikkaan on performatiivista, ruumiillista ja luovaa, jolloin paikka on konstruktio, joka määrittelee sekä ohjaa ihmisen ja maailman välistä suhdetta (Gränö, 2013, s. 68). Ihminen havaitsee ympäristöstään eri asioita ja antaa ilmiöille merkityksiä henkilökohtaisten tunteiden, aistimusten ja muistojen värittäminä. Merkitysten muodostuminen on monimutkainen ja ainutlaatuinen prosessi, ja kaikki paikat ilmenevät jokaiselle ihmiselle eri tavoin riippuen aistihavainnoista ja muistoista. (Torvinen, 2011.)

Kulttuuriantropologi Tim Ingold kuvaa kirjassaan *The Perception of the Environment* (2000, s. 189) paikan muodostumista. Hänen mukaansa maisema on pysyvä todiste siitä, miten menneet sukupolvet ovat asuneet ja eläneet siinä, jättäen siihen oman jälkensä ja osallistuneet siten paikan muodostumiseen (Ingold, 2000, s. 189). Koen, että ihmisen paikan kokemuksiin liittyviin muistoihin vaikuttaa fyysisen eli moniaistillisen ympäristön ohella myös sosiaalinen ympäristö. Maapallo on fyysisesti muodostunut noin neljän miljardin vuoden aikana sellaiseksi kuin me sen nyt aistimme, ja muistoihimme sekä paikan kokemuksiimme vaikuttavat osaltaan paikassa ennen eläneet ja sitä muokanneet ihmiset.

Maantieteilijä Doreen Massey'n tulkinnat paikasta tukevat olettamustani (Kalandides, 2020, s. 56). Hänen mukaansa paikat syntyvät sosiaalisten suhteiden kudelmista ollen muuttuvia prosesseja. Paikoilla ei ole

myöskään yhtä identiteettiä, vaan ne ovat täynnä konflikteja, joka johtaa paikan ainutlaatuisuuteen. (Kalandides, 2020, s. 56.) Massey korostaa tulkinnassaan näin paikan käsityksen uniikkia ”luonnetta”, joka rakentuu liittämällä se toisiin, muualla oleviin paikkoihin (Mahlamäki, 2009, s. 2).

Toisaalta koen paikan kokemuksen olevan erityisen yksityinen ja henkilökohtainen tapahtuma. Katsellessani yksin Saanan laelta avautuvaa maisemaa, jossa Kilpisjärven jääpeite peilaa taivaan värejä ja Skandien vuoristo siintää kaukaisuudessa, koen intiimissä hetkessä harmoniaa ympäröivän paikan kanssa. Sillä hetkellä, siitä kyseisestä paikasta muodostuu minulle erilaisten symbolisten merkitysten kautta merkityksellinen. Toisin sanoen koen siellä onnellisuutta ja rauhaa, ja haluan palata yhä uudelleen sinne toistaakseni saman tunnetilan. Paikkoihin liittyen ihmiset tekevät valintoja omien taipumustensa perusteella, joihin vaikuttavat henkilökohtaiset ominaisuudet ja tekijät (Hashem, Akbar & Parisa, 2013, s. 10). Näin ollen ihmiselle mieluisat paikat ilmentävät yksilöiden omaa identiteettiä, vastaten yksilön tarpeisiin, odotuksiin ja turvallisuuden tunteisiin. Paikkaan liittyviin merkityksiin vaikuttavat siis aiemmin mainitut sosiaaliset suhteet sekä henkilökohtaiset piirteet.

Tutkimukseni osoittaa yhtäläisyyksiä myös humanistisen maantieteen puolelta, jossa on tutkittu *paikkaa* maantieteellisestä näkökulmasta käsin. Maantieteilijä John Agnew liittää paikkaan kolme elementtiä: sijainti, paikallisuus ja paikan tuntu (Cresswell, 2004, s. 7). Paikan sijainti löytyy koordinaattien avulla kartasta ja se vastaa kysymykseen ”missä?”, kun puolestaan paikallinen viittaa fyysiseen ja aineelliseen ympäristöön, johon kietoutuvat sosiaaliset suhteet. Paikan tuntu tarkoittaa ihmisen subjektiivista ja emotionaalista kiintymystä paikkaan. (Cresswell, 2004, s. 7–8.) Paikan kautta voi nähdä, tiedostaa ja ymmärtää maailmaa (Cresswell, 2004, s. 11), ja sen näkeminen ainoastaan aineellisena

resurssina peittää alleen monimuotoiset symboliset merkitykset, joita ihminen ympäristölleen antaa (Kallinen, ym. 2012, s. 11).

Paikan ja ihmisen välinen vuorovaikutus on kaksisuuntaista jatkuvassa muutoksessa olevaa prosessia. ”Samaan paikkaan” palaaminen on mahdotonta, koska muutumme käsityksinemme, ja paikka sekä siitä kerrotut tarinat muuttuvat ihmisen toiminnan seurauksena. (Speller, 2000, s. 29; Hyry-Beihammer, Hiltunen & Estola, 2014, s. 4–5.) Seuraavissa luvuissa avaan haasteltavieni ja heidän kotijärviensä vuorovaikutusta tutkimalla, millaisia merkityksiä heidän tarinoistaan tulee ilmi.

3 Järvet ja tarinat

3.1 Kolmen järven esittely

Paikka voidaan yksinkertaisimmillaan nähdä maantieteellisenä materiaalisena tilana, joka voidaan osoittaa vaikkapa kartalta (Hyry-Beihammer, Estola & Hiltunen, s. 4). Tutkimukseni kolme järveä ovat maantieteeltään ja historialtaan hyvin erilaisia. Seuraavassa taulukossa esitetään pohjoisen järvet sekä niiden keskeiset fyysiset ominaisuudet.

Taulukko 1. Järvien erityispiirteet. (Järviwiki, 2025; Luontoon.fi, 2025).

Kuva: Kirsi Eskelinen

Järvi	Muodostuminen Ikä	Pinta-ala (km ²)	Saarten määrä	Syvin kohta (m)	Korkeus merenpinnasta (m)	Huomioita
Inarijärvi	Vajoamajärvi 9 000 v.	1 083	3 318	92	119	Suomen toiseksi suurin järvi
Kilpisjärvi	10 000 v.	37,3	3	57	473	Kaksi osaa: Ylinen ja Alinen Kilpisjärvi
Lokan tekojärvi	Tekojärvi Rakennettu 1967	417	68	19	245	Alue ennen: suota 80 %, Sompiojärvi 9km ²

3.2 Kolmen tarinan esittely

Seuraavat kolme alalukua ovat napakoita tiivistelmiä haastatteluistani, joista lukija saa yleisen käsityksen haastateltavien tarinoista ilman paikan merkityksiä.

3.2.1 Tarina Inarijärvestä

Haastateltava 1 on kalastaja ja porohoitaja, joka asuu Inarijärven rannalla. Hänen esivanhempansa ovat harjoittaneet samaa ammattia kuin hän, ja hän asuu esi-isiensä mailla. Hän on kokenut Inarijärvellä nopeita ja rajuja myrskyjä, ja liikkuu järvellä ilman kompassia sumussa sekä pimeällä. Haastateltava on osallistunut järvellä pelastus- ja etsintätehtäviin. Hän kuvailee Inarijärven saarten syntyä, muotoutumista sekä ympäristön värejä. Häntä huolestuttaa järven kalakanta.

3.2.2 Tarina Kilpisjärvestä

Haastateltava 2 on vierailut ensimmäistä kertaa Kilpisjärvellä vuonna 2003. Hän on työskennellyt Kilpisjärvellä majoitusliikkeissä sekä laivaliikenneyrityksessä. Hän kuvailee perheen perustamistaan ja asettautumistaan Kilpisjärvelle. Hänelle ovat tuttuja Kilpisjärven vesistöön liittyvät maantieteelliset ominaisuudet. Hän kertoo paikan kokemuksistaan sekä vuodenaikojen vaihteluista kotijärvellään.

3.2.3 Tarina Lokan tekojärvestä

Haastateltava 3 on asunut Lokan tekojärven alueella ennen sen rakentamista. Hänen perheensä harjoitti poronhoitoa, pienimuotoista viljelyä ja kalastusta läheisestä joesta. Haastateltava kertoo vuonna 1967 Kemijoki Oy:n rakentamasta padosta, josta tekojärvi sai alkunsa. Hän kertoo lähdöstään tekojärven alta, ja tapahtumista mitkä liittyivät hänen perheensä vaiheisiin evakuoinnin aikana ja sen jälkeen.

4 Kotijärviin liitetyt merkitykset

4.1 Haastateltavan 1 merkitykset Inarijärvestä

Haastateltava 1 kertoo, että Inarijärvi on ollut hänen ja hänen esivanhempiensa elämänpiirin ytimessä useiden sukupolvien ajan, ja hän on asunut koko ikänsä 30 metrin päässä järvestä. Järvi merkitsee hänelle sukupolvien jatkumoa, pysyvyyttä ja perinteitä. Merkityksellinen järvi on hänelle myös elinkeinon puolesta: haastateltava on kalastaja, poronhoitaja ja keräilijä. Elinkeino on periytynyt hänen suvussaan sukupolvelta toiselle, ja hän kuvaileekin sitä seuraavasti:

Ne [isovanhemmat] oli kalastajia ja poromiehiä. Se on se ammatti, se soppii oikein hyvin poromiehelle se kalastajan ammatti. Kun poro laskethan kesäksi tuonne laitumelle, ne mennee sinne ja syksyllä se koothan. [--] Ennen kerättiin hilloja viiskinsattaa kiloa tuonne Karasjoelle Norjaan ja sieltä vaihdettiin elintarvikkeita. (Haastateltava 1, henkilökohtainen tiedonanto, 28.10.2023.)

Haastateltava 1 kuvailee myös muutamilla esimerkeillä, miten muut paikalliset ovat pyytäneet häntä auttamaan, jos joku on eksynyt tai kadonnut Inarijärvelle. Näissä esimerkeissä hän on löytänyt eksyneet rajuissa olosuhteissa ja pimeässä. Hän kuvailee myös, millaisia ovat järven syvyyskäyrät.

Kyllä minä meleko hyvin sen tunnen, ei ole semmosia paikkoja missä en ole käynyt ja minä menen pimiässäki, aivan säkkipimiässä. Mulla on vissiin se näkö kokonaan erilainen kuin muilla ihmisillä, ja minä tiän niinkuin omat taskuni tuon järven, paremmin kuin omat taskuni. [--] Kun ankkurin nakkaa ja luotain näyttää kymmenen metriä vettä, sitten kuitenkin

narua saattaa mennä 13–15 metriä. Sitten saattaa olla vettä 50 metriä tai 20 metriä, kun menet, niin vettä on vaan kaksi metriä. Toistasattaa metriä on syvimvät kohat. (Haastateltava 1, henkilökohtainen tiedonanto, 28.10.2023.)

Inarijärvi rytmittää haastateltavan vuodenkiertoa elinkeinon mukaan: milloin kerätään marjoja, hoidetaan poroja tai kalastetaan. Toisaalta luonto rytmittää vuotta myös maiseman värien muuttumisen mukaan. Haastateltava visualisoi Inarijärven värejä seuraavasti:

Se on eri värinen, kun ruska on, niin on kellertävän punaiset mustikanvarvut ja kaikki, silloinhan ruska iskee niihin. Se järvi on sininen ja valkoinen, kun se on vaahtopäänä. [--] Inarijärvi on karinen järvi. [--] Syksyllä se on mukavaa ajjaa, kun on sulavesi ja niitä revontulia on. (Haastateltava 1, henkilökohtainen tiedonanto, 28.10.2023.)

Inarijärvi linkittyy kiinteästi haastateltavan 1 arkeen, työhön ja vapaa-aikaan. Inarijärvi merkitsee haastateltavalle myös pyhää paikkaa. Haastateltavan yksi lause kiteyttää lopulta kaiken, miten syvä suhde hänellä kotijärveensä on.

Järvi on minulle rakas paikka, ja jos minä kuolen, niin minä haluan kuolla sinne järvelle (Haastateltava 1, henkilökohtainen tiedonanto, 28.10.2023).

Haastateltavan 1 tarina alkaa siitä, miten hän on juurtunut Inarijärven maisemiin sukupolvien ketjussa. Järvellä hän on kokenut myrskyjä, ja auttanut hädässä olevia. Perimätieto alueesta on luonut hänelle vankan pohjan siellä liikkumiseen. Tarinasta kuultaa täydellinen yhteys kotijärveen, ja itseluottamus siitä puhuttaessa. Haastateltavan elämä järvellä jatkuu yhä, ja hänen toiveenaan on sinne myös kuolla. Tämä kertoo varmuudesta ja luottamuksesta kotijärveä kohtaan.

3.2.3 Haastateltavan 2 merkitykset Kilpisjärvestä

Kilpisjärvestä on muodostunut haastateltavalle 2 merkitykselliset elinympäristön, perheen ja ammattinsa puolesta. Hän asuu Ylä- ja Ala-Kilpisjärven välissä olevassa salmessa, ja molemmat järvet ovat hänen näköpiirissään joka päivä. Hänen kertoo viettäneensä perheineen vapaa-aikaa järvillä monin eri tavoin. Nämä elämykset linkittävät hänen elämänsä tiiviisti kotijärveen:

Me oltiin Ala-Kilpisjärvellä pilkkimässä, ja mie istuin reessä vauvan kanssa ja imetin häntä. Se on jäänyt miulle muistiin tosi hyvin, koska se oli niin ainutlaatuinen reissu. Se oli pitkä kelkka-ajelu, ja käytiin hakemassa niitä pajunkissoja. Sitten monesti siinä salmessa ollaan käyty paistaan makkaraa. Ja sitten mie oon huskyen kanssa käynyt koirarekivaljakko ajelulla jäällä. (Haastateltava 2, henkilökohtainen tiedonanto, 25.11.2023.)

Haastateltavan työ on kesä- ja syyskuukausina laivaemäntä, jolloin hän on pitkiä päiviä kotijärvellään. Työt alkavat kesällä, kun jäät lähtevät ja loppuvat, kun Kilpisjärvi syksyllä jäätyy. Näin järvi rytmittää ja määrittelee hänen työnsä ajankohdan vuodesta toiseen. Ammatin harjoittaminen järvellä antaa hänelle päivittäin henkilökohtaisen kokemuksen ympäröivään luontoon, mikä vahvistaa hänen emotionaalista suhdettaan järveen sekä vahvistaa pysyvyyden tunnetta. Haastateltava visualisoi paikan kokemuksiaan järveä ihailen ja runollisesti.

Miulle avautuu siinä järven selällä koko maisema, kun sie oot keskellä vettä, niin sie näät joka puolelle. Sitten eräänä kauniina aamuna kaikki puut ovat pukeutuneet juhla sävyihin, se on tosi upeeta. Pisteinä iin päälle voi olla semmoinen aamu,

kun lumikuorrute on tullut tuntureille. Se on todella kaunista. Monesti järven vesi on kuin peili, johon peilautuu taivas, koska meillä on niin laaja tuo ulappa. [--] Järven sulaminen ja jäätyminen määrittää vuoden rytmiä, koska siitä katotaan koska tulee talvi, ja koska tulee kesä. (Haastateltava 2, henkilökohtainen tiedonanto, 25.11.2023.)

Haastateltava kertoo myös Kilpisjärven historiasta ja järven geologiasta. Maantieteelliset havainnot luovat haastateltavalle syvän aikaperspektiivin kotijärvestään, jolloin paikasta tulee hänelle ekologisen kiertokulun symboli.

Kilpisjärveen tulee tuntureista puhdasta vettä yli sadasta purosta ja joesta. [--] Luuleksie, että siellä Kilpisjärven pohjassa vois olla niitä vanhoja männynrunkoja? On siellä, mutta se on niin syvä. Mäntymetsä kasvoi siellä 4 000–5 000 vuotta sitten. (Haastateltava 2 keskustelee miehensä kanssa, henkilökohtainen tiedonanto, 25.11.2023.)

Haastateltava kuvailee paikan kokemuksiaan esteettisesti väreillä ja muodoilla, jotka kertovat hänen herkistymisestään ympäröivään luontoon. Rakkaus, kunnioitus ja mielenrauha kotijärveä kohtaan kuultavat haastateltavan tarinoista, ja ne kertovat hänen henkisestä yhteydestään Kilpisjärveen.

Kilpisjärveläisille kelpaa kaikki vuoden ajat. Kevättalvella riekon jäljet risteilee lumihangessa, kun ne syövät vaivaiskoivujen silmuja [--] Talviseen maisemaan kuuluu kelkan jälkiä ja lumessa on välillä dyynejä. Pastellisävyistä mie tykkään talvella tosi paljon, ne on sellaisia pikkuisia hetkiä päivästä. Ja helmiäispilvet on ihania. [--] Järvestä on tullut miulle rakas paikka, mut mie aina kunnioitan sitä. (Haastateltava 2, henkilökohtainen tiedonanto, 25.11.2023.)

Haastateltavan 2 tarina lähtee rakentumaan siitä, kun hän asettautuu Kilpisjärvelle asumaan. Perhe ja työ juurruttavat häntä tiukemmin ympäristöönsä, jossa hän tarkkailee ympäröivää luontoa ja vuodenaikojen vaihtelua. Tarinasta kuultaa haastateltavan uteliaisuus alueen maantieteeseen, joka kietoutuu hänen työhönsä laivaemäntänä. Kilpisjärvestä on tullut hänelle lopulta koti, jota paikan kokemukset vahvistavat. Tämä kertoo siitä, miten arjen ja työn kautta voi muodostua syvä yhteys omaan ympäristöönsä.

3.2.2 Haastateltavan 3 merkitykset Lokan tekojärvestä

Haastateltava 3 vietti lapsuutensa pienessä kylässä Sodankylän kunnan alueella. Hän asui vanhempiensa rakentamalla poro- ja karjatilalla, ja läheinen joki sekä pellot muodostivat hänen lapsuuden ympäristönsä. Haastateltavan lapsuuden muistot liittyvät kotitilaan, ympäröivään maisemaan ja koulun käyntiin.

Lapsena oltiin piilosilla, leikittiin ja keksittiin kaikenlaisia kolttosia. Kesä oli lempi vuodenaika. Uimassa käytiin Luirojoessa ja heitettiin lautaskiviä. Siinä oli kauhia virtaus ja toisista piti kantaa veneessä huoli, ettei kukaan putoa kyydistä. Joesta sai siikaa, haukia ja ahventa. Syötiin pottua ja kallaa – kerättiin marjoja ja sieniä sankko tolkulla. Niitä piti myydä kauppahanki, että sai rahhaa. [--] Meidän pellot meni suoraan jokhen, ja niillä viljeltiin ohraa jonkun verran, muttei sitä paljoa ollu. Isä oli poromies, niin soli lehmiä varten. [--] Suolla käytiin kävelemässä, eikä hilloja ollu joka vuosi. Keskikoulussa opettaja alako kuullustelemahan kesästä, ja minähän tietenkin kerroin. Eihän ne meinannu minun juttuja uskoa, koska kirkonkyläläisille ne oli ihan outoja. (Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto, 29.10.2023.)

Haastateltavan tarinat piirtävät kuvaa Lokan alueen alkuperäisestä maisemasta ennen tekoaltaan täyttöö. Lapsuuden paikan merkitykset liittyvät leikkiin, perheeseen, yhteisöön ja elinkeinoon. Paikoissa seikkailtiin, keräiltiin, kalastettiin ja koettiin luontoelämyksiä. Alle parikymppisenä haastateltavan elämä koki käänteen.

Kyläläisille oli tiedotustilaisuuksia tekoaltaan rakentamisesta koululla. Niille, jotka viitti mennä, koska suurin osa oli niin vihoissaan. Me lähdettiin, kun pato panthin kiinni ja vesi alko nousemaan. Isä, äiti ja muut lähti jo aikasemmin, mutta minä oon lähtenyt toinen päivä heinäkuuta. Postiauton kyytiin nousin, niin sen lattialla oli paljon vettä. Tyttökaveri oli kanssa matkassa, ja kahdestaan istuttiin sen kuljettajan takana. Vesi virtas siellä linja-auton pohjalla, ja se vaan porotti eteenpäin. Vettä oli tuonne päin monta kilometriä, ja tuonne päin. Kuljettaja osas sen tien ulkoa, pysähty vaan ja sano "Käykääpä tytöt kattomassa, paljonko teillä saappaat kastuu". [--] Olihan se kaikille raaka peli, kun loppuu koulu. Löytihin koulu tuleen, ja sen asuntola räjäytethin. Olihan se tietenkin raskasta, mutta nuorelle ihmiselle se kääntyi leikiksi. Se piti jäädä kattomhan, kun koulu pallaa. (Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto, 29.10.2023.)

Haastateltava kuvailee lähtöään tekoaltaan alta elävästi yksityiskohdat muistaen. Lapsuusmaisemat jäivät taakse veden peittäminä ja palaen, ja sen hetkisistä paikan merkityksistä kuultaa nuoruuden näkökulmasta jännitys, uteliaisuus ja suru. Haastateltavan kaksijakoiset tunteet – leikkisyys ja raskasmielisyys – kuvastavat pakkomuuttoa traumaattisena ja absurdirakennustena, jota on vaikea käsittää. Koulurakennusten tuhoutuminen symbolisoi nuoren elämässä yhteisöllisyyden loppumista. Elämä alkoi rakentua pakkomuuton jälkeen uusiin maisemiin.

Suurin osa meistä muutti Vuotsoon, toiset meni Sodankylhän ja osa meni Lokhan. Isä rakensi meille uuden talon Vuotsoon, jossa oli melkein metrinen kivijalka. ”Minä en toista kertaa muuta mihinkään, tuli minkälainen tuluva tahansa”, sanoi isä. Kemijoki yhtiö myi meidän vanhan hirsitalon ja isälle maksettiin korvauksia, mutta en tiedä paljonko. Hänelle tuli astma, kun kaikki meni. (Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto, 29.10.2023.)

Haastateltava kertoo uudesta elämästä Vuotsossa, ja yhteisön hajoamisesta läheisiin kyliin. Asuinpaikan epäoikeudenmukainen menetys näkyi haastateltavan mukaan hänen isällään kehollisena reaktiona, astmana, ja toisaalta uuden talon metrinen kivijalka symboloi tahtoa juurtua uuteen paikkaan. Sopeutuminen uuteen paikkaan kertoo halusta selviytyä, vaikka pakkomuutosta jäi traumoja. Seuraavassa haastateltava kuvailee vastarakentuneeseen tekojärveen liittyviä värejä ja muotoja:

Puut törötti pystyssä tekojärvessä, se oli kuin viidakko. Tukkipuut otettiin pois, loppu metsä jäi tekojärveen. Vesi oli tosi tumma. Jänkien päälle se vesi tuli. Oon minä käynyt siellä jälkeen päin, mutten minä sitä hommaa rakasta. Siellä on vettä vaan. (Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto, 29.10.2023.)

Haastateltava kertoo Lokan tekojärveen jääneistä koivuista, joita jäi aaltoihin pystyyn 200 000 kuutiometriä (Yle 2014). Haastateltava kuvailee myös tekojärven sävyä tummaksi. Tekojärven alle jäi Euroopan suurin jänkä eli aapasuo nimeltään Posoaapa (Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri).

Haastateltavan 3 tarina lähtee rakentumaan lapsuudesta. Hän viettää aktiivista lapsuuttaan vailla huolen häivää ollen yhtä ympäröivän luonnon kanssa. Nuoruudessa tapahtuu käänne, ja hän joutuu jättämään kotiseutunsa perheensä, ja koko muun yhteisön kanssa. Lapsuuden seikkailut tuntuvat saavan jatkoa, mutta suru ja menetyksen raskaus ovat tilanteessa läsnä. Tarinaan kiteytyy kokonaisen yhteisön elinpaikan katoaminen, mutta myös pakollinen sopeutuminen. Entisen kotipaikan muutoksen myötä paikan merkitykset muuttuivat lopulta haastateltavalle lähes välinpitämättömyydeksi, joka kätkee sisäänsä vieraantumista, etäisyyden ottamista ja menetystä. Seuraavassa taulukossa on esitetty tiivistetysti kolmen haastattelun teemat sekä narratiivisessa analyysissä esiin tulleet paikan merkitykset.

Taulukko 2. Teemat ja paikan merkitykset tiivistetysti. Kuva: Kirsi Eskelinen.

Järvi	Suhde järveen	Paikan merkitykset	Tunteet	Muutos ajassa	Toimijuus
Inarijärvi	Sukupolvinen juurtuminen	Turva, koti, identiteetin jatke	Kiintymys, luottamus, varmuus	Pysyvyys elämän loppuun asti	Aktiivisena perimätiedon varassa kulkeva
Kilpisjärvi	Työn ja arjen kautta juurtunut	Luonnon tarkkailu ja ihailu	Arvostus, uteliaisuus	Merkitys kasvanut ajan myötä	Arjen kokemusten kautta
Lokan tekojärvi	Lapsuuden koti, menetyksen paikka	Katkennut paikkasuhde, seikkailu, sopeutuminen, välinpitämättömyys	Suru, menetys, etäisyys	Kiintymys muuttunut etääntymiseksi	Aktiivinen toimijuus muuttunut ulkopuolisuudeksi

5. Tekstiilitaide visualisoi paikan merkityksiä – luova prosessi suodattaa tarinat

Duodjin maisteri Maarit Magga kuvaa väitöskirjassaan *GÁKTI LUPAUKSENA. Duodjin moniaistinen visuaalisuus ja estetiikka kirkollisissa tiloissa* (2024) luovan prosessin kulkua. Hän kuvaa, että miten se voi lähteä liikkeelle luonnonmuodoista, tarinoista, muistoista tai yksittäisestä väristä. Maggan mukaan suurin tekijä on taiteilijan avoin mieli ja lupa keskittyä prosessiin, antaa ikään kuin luovuudelle tarpeeksi tilaa. (Magga, 2024, s. 98.) Pysähtyneisyys paikassa tai olotilassa on tärkeää ennakoimattomalle, visuaaliselle työskentelylle, koska mieleen sekä ruumiiseen talletetut kokemukset muuttuvat ja elävät prosessin edetessä (Magga, 2024, s. 89).

Oman luovan prosessini kiinnityskohtia olivat haastattelut. Tarinoissa vilahteli vuodenaikoja, päiviä ja yksittäisiä hetkiä, jotka herättivät inspiraationi. Käyttämäni villan pehmeä tuntu sormien alla ja sen tuoksu voivat herättää muistoja, jotka liittyvät paikan kokemuksiin. Värit puolestaan vaikuttavat tunnetiloihin. Luonnonvärjäyksessä käyttämäni kasvit on kerätty tietystä paikasta, jolloin ne ovat sidoksissa paikkaan. Järvien muoto oli puolestaan tiukasti sidoksissa kartoissa näkyviin ääriviivoihin, jolloin lankojen nukka tuo topografian näkyväksi.

Päästessäni luovaan prosessiin eli itse tekemiseen ”annoin mennä”. Tein teoksiani kolme kuukautta tiiviillä tahdilla ja pitkillä päivillä. Välillä saatoin tuijotella puolivalmista teosta puolikin tuntia, ja miettiä värejä, muotoja sekä kerrottua tarinaa. Toisena päivänä saatoin tanssia ja itkeä teoksen äärellä. Kuuntelin tuftatessa Mika Waltarin Sinuhe Egyptiläisen äänikirjana, ja rupattelin opiskelukavereiden kanssa. Söin välillä huonosti, ja nukuin levottomasti. Prosessi imi minut mukaansa matkalle, jossa tarinat, värit, muodot ja lampaan tuoksuiset villalangat olivat kaiken ytimessä.

5.1.1 *Inarijärvi*-tekstiiliteos



Kuva 4. *Inarijärvi*, 2024. Käsintuettu, luonnonvärjäys. Kirsi Eskelinen. Yksityiskokoelma. Kuva: Kirsi Eskelinen 2025. 100 % villalanka, Pirtin kehräämö. Siniset langat värjäsin *Natural Indigo Finland* -värimorsinkojauheella ja vihreän sävyt punasipulin kuorilla.

Oranssinpunaiset sekä ruskean sävyt värjäsin sienivärjäyskurssilla veri- ja verihelttaseitillä sekä hernekuukusella. Teos on tuftattu Lapin yliopistolla *Hofmann SML 10-PP* paineilmakäsituftauskoneella, samoin kuin kaksi muutakin teosta.

Haastateltava 1 kertoi siitä, miten hän tuntee Inarijärven eri syvyydet todella tarkasti ja miten niiden syvyysvaihtelu on vaikuttaa hänen yhteen elinkeinoonsa eli kalastamiseen. Tämä inspiroi minua imitoimaan teokseen tarkat syvyyskäyrät karttaohjelmasta. Hän kuvaili järvellä kulkiessaan vaahtopäitä sinisen ja valkoisen erilaisina sävyinä. Nämä sävyt sain siten, että värjäsin villalankoja erän kerrallaan indigokyypissä. Tällöin syntyi sävyjä tummansinisestä hyvin vaaleaan siniseen, koska väri vaalenee vähitellen jokaisen erän sitoman pigmentin myötä. Haastateltava 1 kertoi yksityiskohtaisesti, miten vaikuttavaa hänelle on Inarijärven saarten muodostuminen jäiden lähdön aikaan. Katsoin karttaohjelmasta todellisten saarien paikat jättäen pois ihan pienimmät, jonka koin selkeyttävän teosta. (Haastateltava 1, henkilökohtainen tiedonanto, 28.10.2023.)

Haastateltava 1 muisteli kalastuksen ohella myös toista elinkeinoaan keräilyä eli marjastusretkiään lähiympäristössään. Tämä inspiroi minua tutkimaan kartasta järven ympärillä olevat korkeuserot eli tunturit ja vaarat, jotka tein korkeammalla nukalla sen muotoisiksi ja kokoisiksi kuin ne todellisuudessaakin ovat. Haastateltava 1 kertoi erityisesti hillan keräämisestä, ja siihen kuuluvasta vaihdantataloudesta. Hillojen keräyspaikka jänkä eli aapasuo sijaitsee karttaohjelmassa järvestä luoteeseen päin. Aapasuon alueen oranssinpunertavat sävyt sain toteutettua sienivärjäyksellä imitoimaan hillojen väriä. Lisäksi mielessäni oli elokuun lopulla jänkämaisemaan ilmestyviä ruskan sävyjä muun järvimaiseman kylpiessä vielä vihreän eri sävyissä. Jängän sävyjä ja muotoja toteuttaessani, ajatuksissani oli myös haastateltavan 1 kuvailemat revontulien muodot ja liikehinnät taivaalla. Hän kertoi

vaikuttuneensa revontulista järveltä niitä katsoessaan ja valokuvatessaan. Teosta suunnitellessani halusin toisiinsa sointuvilla luonnonväreillä visualisoida haastateltavan kokonaisvaltaista suhdetta Inarijärven luontoon. (Haastateltava 1, henkilökohtainen tiedonanto, 28.10.2023.)

5.1.2 Kilpisjärvi-tekstiiliteos



Kuva 5. *Kilpisjärvi*, 2024. Käsintuettu, luonnonvärjäys. Kirsi Eskelinen. Kuva: Kirsi Eskelinen 2025. 100 % villalanka, Pirtin kehräämö. Sinisen sävyt värjäsin *Natural Indigo Finland* -värimorsinkojauheella ja lilan sävyn okrakäävällä.

Kilpisjärvi-teoksen väri ideat lähtivät haastateltavan 2 kertomista pastellin sävyisistä talvipäivistä ja helmiäispilvistä. Lisäksi hän näytti valokuvia, joista Kilpisjärven maisema kylpi sinisen ja pinkin eri sävyissä.

Halusin teokseen runollista ja hempeää tunnelmaa, koska haastateltavan tarinat ja paikan kokemukset kuvastivat ihailua Kilpisjärveä ympäröivään luontoon sekä rakkautta omaa perhettään kohtaan. Pastellinsävyt suunnittelin kuvastamaan taivaan värejä ja helmiäispilviä, ja niihin sävyihin jätin joitakin hahtuvamaisia lankoja kuvastamaan höyhenkevyttä ja pehmeää utuista tunnelmaa. (Haastateltava 2, henkilökohtainen tiedonanto, 25.11.2023.)

Ylä- ja Ala-Kilpisjärviin suunnittelin jälkiä ja linjoja, jotka kuvaavat haastateltavan moottorikelkka-ajeluja perheensä kanssa sekä hänen kokemia koiravaljakkoajelujaan. Tässä mielessäni oli myös hänen työnsä laivalla, ja laivan reiteistä jäävät hetkittäiset jäljet ja vaahtopäät. Katsoin karttaohjelmasta myös Kilpisjärven syvyyskäyrät, ja imitoin järvien syvimpiä kohtia tummimmilla sinisillä sävyillä. (Haastateltava 2, henkilökohtainen tiedonanto, 25.11.2023.)

Haastateltava kertoi myös hetkestä keskellä järveä, kun koko maisema avautuu hänelle, ja *lumikuorrute* on satanut tuntureille. Tämän hetken halusin ikuistaa teokseen siten, että katsoin järveltä ottamistani valokuvista tuntureiden ääriviivat. Piirsin ne valkoisen ja pastellisävyjen rajaksi. Tämä raja kuvastaa järviltä näkyvää horisonttia. Sinisen järven ja pastellinsävyisen taivaan välisen tilan suunnittelin valkoiseksi kuvastamaan *lumikuorrutetta* eli ensilumen tuloa. Tummemman sinisen sävyn suunnittelin teoksen kulmiin tuomaan kehyksellisyyttä. (Haastateltava 2, henkilökohtainen tiedonanto, 25.11.2023.)

5.1.3 Lokan tekojärvi -tekstiiliteos



Kuva 6. *Lokan tekojärvi*, 2024. Käsien tuftaus, luonnonvärjäys. Kirsi Eskelinen. Kuva: Kirsi Eskelinen 2025. 100 % villalanka, Ylistaron ja Pirtin kehräämö. Keltaiset langat värjäsin keltasipulin kuorilla.

Haastateltava 3 kertoi nähneensä tekojärven värin *tosi tummana*. Tämä inspiroi minua kuvaamaan veden lähes mustalla värillä. Lisäksi jätin järviosuuteen pidempiä lankoja visualisoimaan töröttäviä puita, jotka jäivät tekojärveen pystyyn sitä rakennettaessa. (Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto, 29.10.2023.)

Toteutin teokseen todellisten saarten paikat, ja niiden väreiksi valitsin punaista, keltaista ja oranssia. Nämä värit visualisoivat koulurakennuksien ja kotien tulipaloja, joista haastateltava tarinassaan kertoi. Suunnittelin langat eri pituisiksi kuvastamaan liekkejä. (Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto, 29.10.2023.)

Suunnittelin korkeammalla nukalla tekojärveä ympäröivät vaarat ja tunturit, jotka haastateltava näki matkustaessaan linja-autolla tekojärven läpi. Maaston valkoisen värin suunnittelin kontrastiksi mustalle ja punaoranssille värimaailmalle. Alareunan rikkonainen muoto, järvestä valuvat mustat ja liekinväriset langat kuvastavat haastateltavan perheen sekä muiden allasevakkojen menetystä, tuskaa ja surua. Voimakkailla ja pelkistetyillä väreillä halusin kuvastaa tarinaan liittyviä tapahtumia ja tunteita, mutta myös visualisoida haastateltavan kokemaa etäisyyttä Lokan tekojärveä kohtaan. (Haastateltava 3, henkilökohtainen tiedonanto, 29.10.2023.)

6. Päättäntö

Tutkimukseni merkityksellisin anti oli tekstiiliteosteni kolme tarinaa, joiden avulla tuli kuuluviin lukuisia muita tarinoita. Tutkimuskysymyksiäni perusteella – joissa pohdin pohjoisen järviin liitettyjä paikan merkityksiä ja miten tekstiilitaide voi niitä ilmentää – asemoidun tekstiilitaiteen ja antropologian tutkimuskentälle. Antropologisesta näkökulmasta koen ihmisten tarinat kiehtoviksi, ja samalla hahmotan haastateltavieni tapaa katsoa sekä kokea myös minulle merkityksellisiä paikkoja. Tutkimukseni alussa tiedostin hyvin vahvasti, että nämä kolme pohjoisen järveä ovat luoneet myös minulle merkityksiä. Tämä on yksi laadullisen tutkimuksen ominaispiirteistä, että miten pystyn olemaan neutraali ammentamatta tutkimusprosessiin omia kokemuksiani tai mielipiteitäni. Toisaalta sisäinen tekstiilitaiteilijani miettii myös sitä, näkyykö teoksissani vain haastateltavien kertomat värit eikä lainkaan heidän kertomia syvempiä merkityksiä. Voiko tekstiilitaide todella ilmentää paikkoihin liitettyjä kokemuksia ja merkityksiä?

Haastateltavat liittivät kotijärviinsä neutraaleja, positiivisia ja negatiivisia merkityksiä. Ne heijastelivat kunkin elämässä tapahtuneita sekä voimakkaita että arjen pieniä, ohikiitäviä hetkiä. Narratiiviseen tutkimukseen liittyvä kaksiaikaisuus, toisin sanoen tapahtuma ja kerrontahetki, vastasi jokainen haastateltavan kohdalla myös kysymykseen kuka minä olen ja millaisen tarinan rakennan muille kerrottavaksi minulle tärkeästä paikasta. Paikan merkitykset voivat toimia turvasatamana ja identiteetin jatkeena, kuten Inarijärven tapauksessa tai luonnon ihailuna ja tarkkailuna, kuten Kilpisjärven haastateltavalla. Merkitykset voivat olla myös monitahoisia, kuten Lokan tekojärven alta muuttaneella: lapsuuden kesien riemuista surun kautta menetettyyn kotiin, joka lopulta muuttuu etääntymiseksi, ja jopa välinpitämättömyydeksi.

Ympäristön ja ihmisen vuorovaikutus on merkittävä osa elämäämme, ja se herättää meissä tunteita, sitoutumista ja toimijuutta. Kun pohtii suhdettaan ympäristöönsä pitkällä aikavälillä, siinä tapahtuneet vaiheet ja muutokset voivat tulla merkittäviksi vasta aikojen päästä. Ympäristöantropologi Tim Ingoldin käsitys ihmisen ja maiseman välistä *kokonaisvaltaisesta suhteesta* tuli esiin jokaisen haastateltavan kohdalla, ja näin saamani tulokset tukevat Ingoldin käsitystä. Peilasin tutkimustani myös Korjonen-Kuusipuron väitöskirjan (2022) Vuoksen vesistön ja ihmisen välisistä suhteista. Tutkin samaa ihmisen ja veden vuorovaikutusta, mutta lisäämällä siihen lisäelementin: tekstiilitaiteen merkitysten visualisoijana. Tämä tuo esiin uuden tavan yhdistää tekstiilitaide ja antropologia, ja ajatuksen siitä, miten taide voi välittää merkityksiä aiemman yhteiskunnallisen ja humanistisen ympäristötutkimuksen sijaan.

Haastateltavien tarinat veivät minut mukanaan. Koin olevani välikätenä tarinoiden merkitysten ja tekstiiliteosten välillä. Tunsin onnistuneeni tarinoiden tunnelmien ja merkitysten ilmentämisessä, koska kun katsoin valmiita teoksia, niin näin ja tunnistin kerrotun tarinan edessäni. Parannettavaakin löytyi. *Lokan tekojärvi* -teoksen kohdalla mietin teoksen valmistuttua, että olisin voinut suunnitella valkoiseen osaan esimerkiksi yhden kolmasosan kesän vihreitä sävyjä, jotka olisivat hiljalleen liukuneet valkoiseksi väriksi. Vihreä osuus olisi kuvannut haastateltavan riemukkaita lapsuuden kesiä, mutta myös heinäkuista lähtöhetkeä kotikylältä. Toisaalta olisiko niillä väreillä säilynyt haastateltavan kokema etääntyminen Lokan tekojärveä kohtaan, joita halusin kontrastisilla väreillä ilmentää. *Kilpisjärvi*-teosta tehdessäni minulla oli ajatus toteuttaa riekon jäljet valkoiseen osuuteen, mutta hylkäsin ajatuksen nukan lyhyiden vuoksi, ja toisaalta halusin säilyttää yhtenäisen pastellisävyisen tunnelman. Tämän teoksen kohdalla minun oli helppo samaistua haastateltavan kertomiin pastellisävyisiin päiviin, koska olen kokenut samanlaisia päiviä Kilpisjärvellä. Tämä kertoo siitä,

miten paikan merkitykset voivat olla myös yhteisesti koettuja – vaikkakin eri aikoina. *Inarijärvi*-teokseen olin kaikista tyytyväisin, en keksinyt mitä olisin tehnyt toisin.

Suuren merkityksen itselleni tutkijana toi tekstiiliteokseni nähneet näyttelyvieraat, ja heidän antama palaute – tai itse asiassa uudet tarinat. Teokseni ovat kiertäneet viidessä näyttelyssä puolentoista vuoden aikana: Rovaniemellä (8.–25.4.2024), Ivalossa (27.9.–19.11.2024), Kilpisjärvellä (4.7.–7.9.2024), Sodankylässä (5.–25.9.2024) ja Helsingissä (1.–31.7.2025). Näyttelyissä katsojat ovat saattaneet innostuneena osoittaa teoksesta paikkaa minulle kertoen: ”Tuolla minua on kosittu!” (naiskatsoja, henkilökohtainen tiedonanto, huhtikuu 2024) tai ”Tuossa saaressa on minun lapsuudenkotini, pääsisinpä vielä kerran sinne käymään.” (naiskatsoja, henkilökohtainen tiedonanto, syyskuu 2024) tai ”Enpä olisi uskonut, että innostun tekstiilitaidenäyttelystä! Olen ollut monet kerrat kalastamassa tuolla ystäväni kanssa.” (mieskatsoja, henkilökohtainen tiedonanto, heinäkuu 2025). *Inarijärvi*-teos hankittiin yksityiskokoelmiin, ja ostaja kirjoitti sähköpostissaan (henkilökohtainen tiedonanto, 30. heinäkuuta 2025) seuraavasti: ”Inarijärvi on rakas ja kaunis meillekin. Se tuo mieleen tärkeän muiston viime syksyltä, kun kävimme siellä. Sinun teos oli niin kaunis sitä kuvaamaan.”. Visualisoin minulle kerrotut paikan merkitykset tekstiiliteoksiksi, ja ne toivat katsojille mieleen heidän omat paikan merkityksensä, sen tutun paikan missä tapahtui jotain merkittävää. Tekstiilitaide voi ilmentää, vahvistaa – ja jopa syventää paikan merkityksiä.

Tärkeä elementti katsojilla teosten kohtaamisessa on ollut teoksiin koskeminen. Pehmeä villan tuntu ja tuoksu antaa katsojalle haptisen aistikokemuksen, joka syventää taide-elämystä. Olen tehnyt näiden kolmen teoksen lisäksi kolme muutakin topografista tekstiiliteosta, joista *Ounasjoki*-teoksen (2022) Rovaniemen taidemuseo hankki kokoelmiinsa vuonna 2023. Teos nimeltään *Kyrönjoki* (2022) puolestaan kuvaa Etelä-Pohjanmaan alavaa joki- ja peltomaisemaa, ja sitä katsoessaan

kommentoi irlantilainen katsoja: "Tämä on ihan kuin Irlannista!". Näyttelyvieras Yhdysvaltain Arizonasta sanoi puolestaan: "Tämä teos muistuttaa minua kotimaisemista!". Tästä voisi ajatella, että, maisemat ja paikat ovat universaaleja ympäri maailman – ja tekstiilitaide voi tuoda ne näkyväksi. Kolmannen topografisen teokseni *De Biesbosch* (2025) toteutin TextielMuseumin TextielLabissa Alankomaissa. Teoksen toteutusvaiheessa kuulin lukemattomia tarinoita De Biesboschin jokisuistoalueesta näyttelyvierailta. Kohtaamiset ja tarinat jäivät mieleeni hyvin merkityksellisinä ja koskettavina.

Tulevaisuudessa tutkimustani voisi hyödyntää esimerkiksi yhteisötaiteen kentällä, jossa voisi toteuttaa topografisia tekstiiliteoksia laajemmalla haastatteluotoksella sekä suurempina teoksina. Hain Helsingin kaupungin museon portfoliohakuun, jossa ideoin Helsingin eri kaupunginosien julkisiin tiloihin yhteisöllisiä tekstiilitaideteoksia, joissa asukkaat kertoisivat kaupunginosastaan paikan merkityksiä. Luonnonväriaineet kerättäisiin kultakin paikalta, ja värjättäisiin yhdessä projektiin osallistuneiden kanssa.

Tutkimukseni tuo esiin vain kolmen tarinan paikan merkitykset. Otos on pieni, eikä yleistettävissä, mutta toisaalta hyvinkin syvä ja merkityksellinen. Merkittävää on, että paikkojen merkitykset ovat monikertaistuneet katsojien kautta, ja teokset ovat alkaneet "elää omaa elämäänsä". Tekstiiliteokset eivät enää vain visualisoi paikan merkityksiä, vaan myös osallistuvat niiden rakentamiseen. Tekstiilitaide luo näkymättömistä paikan merkityksistä näkyviä, ja moninkertaistaa jaettujen tarinoiden ja paikan merkityksien määrän.

LÄHTEET

Painamattomat lähteet

Haastateltava 1. (2023, lokakuu 28). Haastattelu / Kirsi Eskelinen.
Aineisto kirjoittajan hallussa. Karkkila.

Haastateltava 2. (2023, marraskuu 25). Haastattelu / Kirsi Eskelinen.
Aineisto kirjoittajan hallussa. Karkkila.

Haastateltava 3. (2023, lokakuu 29). Haastattelu / Kirsi Eskelinen.
Aineisto kirjoittajan hallussa. Karkkila.

Painetut lähteet

Ahola, N., Gronow, B., & Räisänen, H. (2016, syyskuu 28). *Professori Kaartinen – ihminen osana ympäristöä*. AntroBlogi. Haettu 15.1.2025 osoitteesta <https://antroblogi.fi/2016/09/professori-kaartinen-ihminen-osana-ymparistoa/>

Bender, B. (2006). *Place and landscape*. In C. Tilley, W. Keane, S. Küchler, M. Rowlands, & P. Spyer (Eds.), *Handbook of material culture* (pp. 303–314). SAGE Publications Ltd.
<https://doi.org/10.4135/9781848607972>

Bergholm, B. (2017, kesäkuu 1). *Ympäristöantropologia*. AntroBlogi. Haettu 16.1.2025 osoitteesta <https://antroblogi.fi/2017/06/ymparistoantropologia/>

Cresswell, T. (2004). *Place: A short introduction*. Blackwell Publishing.

Haettu 29.1.2025 osoitteesta

https://www.academia.edu/12725809/Place_a_short_introduction

Edensor, T., Kalandides, A., & Kothari, U. (Eds.). (2020). *The Routledge handbook of place* (1st ed.). Routledge.

<https://doi.org/10.4324/9780429453267>

Granö, P., Keskitalo, A. K., & Ronkainen, S. (2013). *Visuaalinen kokemus: johdatus moniaistiseen analyysiin*. Lapland University Press.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-691-2>

Hashem, H., Akbar, H. A., & Parisa, M. H. (2013). Sense of place and place attachment: A comparative study. *International Journal of Architecture and Urban Development*, 3(1), 5–12.

https://www.academia.edu/24868072/Sense_of_Place_and_Place_Attachment

Hirsch, E., & O'Hanlon, M. (Eds.). (1995). *The anthropology of landscape: Perspectives on place and space*. Oxford University Press.

<https://doi.org/10.1093/oso/9780198278801.001.0001>

Hyry-Beihammer, E. K., Hiltunen, M., & Estola, E. (Toim.).

(2014). *Paikka ja kasvatus*. Lapin yliopistokustannus.

<https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/62959>

Hyvärinen, M. (2021). Kertomuksen tutkimus. In J. Vuori (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*.

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>

Ingold, T. (2000). *The perception of the environment: Essays on livelihood, dwelling and skill*. Routledge. Haettu 13.1.2025 osoitteesta <https://leiaarqueologia.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/08/the-perception-of-the-environment-tim-ingold.pdf>

Juhila, K. (2021a). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. In J. Vuori (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Haettu 24.11.2024 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Juhila, K. (2021b). Teemoittelu. In J. Vuori (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Haettu 26.11.2024 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavain-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Järviwiki. (2025a). *Inarijärvi (71.111.1.001)*. Suomen ympäristökeskus. Haettu 16.10.2025 osoitteesta [https://www.jarviwiki.fi/wiki/Inarijarvi_\(71.111.1.001\)](https://www.jarviwiki.fi/wiki/Inarijarvi_(71.111.1.001))

Järviwiki. (2025b). *Kilpisjärvi – Alajärvi (67.640.1.001)*. Suomen ympäristökeskus. Haettu 16.10.2025 osoitteesta [https://www.jarviwiki.fi/wiki/Kilpisjarvi_-_Alajarvi_\(67.640.1.001\)](https://www.jarviwiki.fi/wiki/Kilpisjarvi_-_Alajarvi_(67.640.1.001))

Järviwiki. (2025c). *Lokan tekojärvi (65.931.2.001)*. Suomen ympäristökeskus. Haettu 16.10.2025 osoitteesta [https://www.jarviwiki.fi/wiki/Lokan_tekojarvi_\(65.931.2.001\)](https://www.jarviwiki.fi/wiki/Lokan_tekojarvi_(65.931.2.001))

Kallinen, T., Nygren, A., & Tammisto, T. (2012). *Ympäristö ja kulttuuri*. Helsingin yliopisto. Haettu 15.1.2025 osoitteesta <https://research.tuni.fi/uploads/sites/2524/2524/25/0d149d4d-kallinen-nygren-tammisto-ymparisto-ja-kulttuuri.pdf>

Kananen, J. (2017). *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kielipankki. (n.d.). *Litterointiohjeet* [PDF]. https://www.kielipankki.fi/wpcontent/uploads/resource_documentation/puhelahjat/puhelahjat_litterointiohjeet.pdf

Korjonen-Kuusipuro, K. (2012). *Yhteinen Vuoksi: Ihmisen ja ympäristön kulttuurinen vuorovaikutus Vuoksen jokilaaksossa 1800-luvulta nykypäiviin* (Väitöskirja). Oulun yliopisto. <https://oulurepo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/34834/isbn978-952-62-0048-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lema-Blanco, I. (2021). Place attachment satisfies psychological needs in the context of environmental risk coping: Experimental evidence of a link between self-determination theory and person-place relationship effects. *Journal of Environmental Psychology*, 73, 101716. Haettu 23.1.2025 osoitteesta <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2021.101716>

Luontoon.fi. (n.d.). *Melonta – Inarin retkeilyalue*. <https://www.luontoon.fi/fi/kohteet/inarin-retkeilyalue/aktiviteetit-ja-reitit/melonta>

Magga, M. (2024). *Gákti lupauksena: Duodjin moniaistinen visuaalisuus ja estetiikka kirkollisissa tiloissa* (Väitöskirja). Lapin yliopisto. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/65853/978-952-337-408-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Mahlamäki, T. (2009). Ajoista ja tiloista – samanaikaisesti: Doreen Massey 2008. *Elore*, 16(2). Haettu 23.1.2025 osoitteesta <https://doi.org/10.30666/elore.78839>

Nordström, E. (2018, maaliskuu 22). *Elämän muodot ja tieteen tiet – Tim Ingoldin haastattelu*. Antroblogi. Haettu 11.1.2025 osoitteesta <https://antroblogi.fi/2018/03/elaman-muodot-ja-tieteen-tiet-tim-ingoldin-haastattelu/>

Nätyнки, P. (2024). *Ympäristöantropologia ja monilajinen antropologia* [Luennot, Oulun yliopisto].

Orlove, B. S. (1980). Ecological Anthropology. *Annual Review of Anthropology*, 9, 235–273. Haettu 16.1.2025 osoitteesta <http://www.jstor.org/stable/2155736>

Peng, J, Strijker, D, Wu, Q. (2020). *Place Identity: How Far Have We Come in Exploring Its Meanings?* *Frontiers in Psychology*, 11, 294. Haettu 23.1.2025 osoitteesta <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7078666/>

Pyhäjärvi, L., Hakkarainen, M., Helle, T., Tuulentie, S., Autti, M., & Sarala, P. (Eds.). (2011). *Lokka – muutosten näyttämönä*. Lapin tutkimusseura.

Savolainen, U., & Taavetti, R. (2022). *Muistitietotutkimuksen paikka: Teoriat, käytännöt ja muutos*. SKS. <https://doi.org/10.21435/skst.1478>

Speller, G. (2010). *A Community in Transition: a longitudinal study of place attachment and identity processes in the context of an enforced relocation*. (Doctoral dissertation). University of Surrey.

<https://openresearch.surrey.ac.uk/esploro/outputs/doctoral/A-Community-in-Transition-a-longitudinal/99515034602346#file-0>

Suomen luonnonsuojeluliitto. (2025). *Kekkosen ainaisjäsenyys*. Haettu 23.10.2025 osoitteesta https://www.sll.fi/lappi/jarjesto/arkistosta-poimittua/kekkosen-ainaisjasenyys/?utm_source=chatgpt.com

Teeriaho, Y. (2011). *Muuttuva Sompio*. Ykin kartat.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2024, huhtikuu 22). *Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)*. <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Torvinen, H. (2011). Muistojen värittämät maisemat. *Hybris*. Haettu 23.12.2024 osoitteesta <https://hybrislehti.net/muistojen-vrittmt-maisemat>

Yle. (2014, maaliskuu 14). *Tekoaltaat mullistivat sompiolaisten elämän*. Haettu 23.10.2025 osoitteesta https://yle.fi/a/20-118508?utm_source=chatgpt.com